

SÁR-ARANY

Csilléry Orsolya kiállításának megnyitójára

A lélek egyszer csak úgy dönt, hogy leszületik e csodás, színes és eleven bolygóra. A Föld egy adott pontjára. Icipici és magatehetetlen a fizikai térben. Hanyatt fekvő, még a fény felé emelt, csukott szemekkel. Majd megfordul a tengelye körül, felhúzza magát ülő helyzetbe – közben jobbra-balra, előre- és hátradől, de felkel, mint a keljfeljancsi. Csúszik, mászik, végül felhúzza magát, elhagyva a biztos földi horizontot, és az Ég felé emelkedik. Mindeközben a világot térré rendező kozmikus számszerűség láthatatlan geometriává válik benne. Ebből a perspektívából lesz szemlélőjévé a világnak.

És egyszer csak rádöbben arra, amirre József Attila a Dunánál: *„Én úgy vagyok, hogy már száz ezer éve nézem, amit meglátok hirtelen. Egy pillanat s kész az idő egésze, mit száz ezer ő szemlélget velem.”*

Csilléry Orsolya 50 éve született közénk, és most alkotásaival megosztja velünk az útját. Vándornak, úton járónak vallja magát, és ezt el is hihetjük neki. Művészetkedvelő és természetet tisztelő szülei indították el azon az úton, ami a körülöttünk lévő természet és az ember által humanizált természet, a táj képekben megnyilvánuló titokzatos szépségét, a mögötte rejlő törvényszerűségek felismerését, az örök kíváncsiságot jelenti számára. Rácsodálkozni és ráeszmélni a felfoghatatlanra. És kulcsokat keresni. A művészetben, a tudományban, az ősi jelekben, az őstudást rejtő mesékben és mítoszokban, keresve az ember mibenlétének nemességét – felismerve, hogy képes tevékenyen gondolkodni, a matériát szellemmel áthatni, és ezáltal a Földet művelni, szebbé tenni, vagyis képes szeretni. Mert csak a feltétel nélküli szeretet állapota segít úgy megfigyelni egy tál málnát, hogy abban benne van a mindenség minden rezdülése. A málna pionír növény, az irtásokon nyer teret, a tűző napon, kemény és szúrós ágai végén a vérpiros gyümölcs, lágy, szinte anyagtalan, éteri, illékony íz és illat.

Ez az alkímia, vagy ahogy mi magyarul mondjuk, az aranycsinálás. Az ősmatériából kibontani a szellemit. Az agyagot átszellemiesíteni. Az arany a Nap, az arany az Isteni Fény, az arany az anyagot „bíró” Tudat. A régiek tudták, hogy ki Apollón, a Fényes, a szépségen alapuló igazság és törvény hírnöke, a múzsák karának vezetője.

Nem is csoda, hogy az antikvitáson és a Biblián nyugvó európai művészet egyik bölcsője, Itália hívta magához fiatalon Orsolyát. Több ezer év egymásra rétegződő alkotásai, a mesterségbeli tudás, az ősök hagyatéka, amely a mindennapok idővonalából, a Kronosz kegyetlen konkrétságából az időtlen, kozmikus Kairoszába repít – Velence, Róma, Firenze a mesterei a művésznek.

És aki ezt egyszer megtapasztalja, az nem tud szabadulni tőle. A hely szellemének megnyilvánulása, a színek, tónusok, zümmögések, a mozdulatlan hőség atmoszférája az összefonódó ceruzavonalak, krétafoltok és ecsetvonások összességéből kibomló látvány mindaz, amit itt láthatunk. A Villa Gamberaia lélegzetelállító kertje – ahol egy kalandos túrán együtt is voltunk – kapocs a kint és a bent között, a lent és a fent között, a kert és a táj között, a szabályosra nyírt és a buján elterülő között, ahol az egymást támogató öreg és ifjú fenyő alatt rátekintve a tájra, Petrarca sorait hallhatjuk, miszerint miközben felülről rátekintek a körülöttem lévő világra, annak összefüggéseire, magamra ismerek. A Villa Hadriana Perzsiából hozott kert-ideáljának romjain nőtt ciprus mint egy felkiáltójel mutat rá közös eredetünkre.

A fák néma társaink, akik a Kozmosz ritmusára hangolt képzőmozgásukkal mindig emlékeztetnek minket arra, hogyan kötik össze az Eget a Földdel, csendes alkímistaként hogyan alakítják az ásványit élővé, hogyan rejtik magukba a fényt, a tüzet. Figyelmeztetnek minket, embereket, hogy nekünk is ez a dolgunk, hogy összekössük az Eget a Földdel, az anyagot a szellemivel, hogy teremtsünk, ne pusztítsunk, hogy alkossunk, ne romboljunk, hogy magunkban a fényt és melegséget hordozzuk. Orsolya csendben, mint egy katedrálisban jár a

fák között, tudja Kányádi Sándor szavaival, hogy „valaki jár a fák hegyén”, érti és megosztja velünk némaságukat, közösségüket és közösségünket.

Kertművészként én is hasonló úton járok, ezekben a kertekben bókászom, és ugyanazon magyar költők sorai, ugyanazon zenei futamok segítenek megragadni az anyagtalan Mindenséget. Segítenek kapcsolódni egymáshoz, hazához, helyünkhöz és annak szelleméhez. Weöres Sándortól idézte Orsolya: „Aki a forrásvidéken jár, mindig ugyane virágokból szedi csokrát.”

Művészet nélkül képtelenség megérteni a világot. A kiállítás ebben erősít meg minket, az itt látható életpálya bizonyítja mindezt.

Csilléry Orsolya a magyar nagyasszonyok örökségét követi: alkotó életet élni, feleségnek lenni, anyának lenni, örökké tanulni és tanítani, közösséget tartani, kertet művelni, hinni. Felismerni a sárban az aranyat, kibontani a sárból az aranyat. Mert ez a kulcs az élethez, a paradicsomi kert kapujához.

Herczeg Ágnes